

כלמידיה (CHLAMYDIA) בציפורים

ניכתב על ידי ד"ר קולין ווקר BSc, BVSc, MRCVS, MACVSc (Colin Walker)

תורגם על ידי תומר ג. ©

תרגם ברשות: תומר ג. © tomer@ifinch.org, מאמרים נוספים באתר www.ifinch.org

סימנים

Chlamydomphila psittaci, הגורם בדרך כלל לזיהום בדרכי הנשימה העליונות, פוגע בסינוסים של הציפור, בממברנות סביב העין והציפוי של העפעפיים, והחלק העליון של קנה הנשימה. לציפורים יש סינוסים גדולים בהשוואה ליונקים. התווה קו דמיוני לרוחב ראש הציפור בגובה העיניים. ברוב סוגי הציפורים אין מוח בין קו זה ובסיס המקור. איזור זה מכיל את הסינוסים. הסינוסים הם חללים בעצם המצופים בממברנה הדומה לזו שבאף. כמות הממברנה שבאף, בזמן מחלה הממברנה המצפה את הסינוסים מפרישה נוזל דלקתי. הסינוסים מקושרים במעבר צר, ובסופו של דבר מתנקזים מתחת לדוגנית לתוך החריץ בתקרת הפה של הציפור. לעיתים קרובות קצב ייצור של הנוזל גדול מהיכולת לנקז אותו, וכתוצאה מכך הסינוסים מתמלאים בנוזל. בגלל שהקירות החיצוניים של מערכת הסינוסים בציפור הן ריקמה רכה (לא כמו העצם ביונקים), הצטברות הנוזל גורמת לסינוסים לתפוח. כאשר הנוזל מתנקז מתוך הסינוסים התפוחים, חלק ידלוף דרך הדוגנית, יגרום להתעטשויות ויכסה את הנוצות בבסיס המקור. כתוצאה מזרימת הנוזל דרך החריץ בגג הפה, חריץ זה עשוי להיסתם, וכתוצאה מכך הציפור לא תוכל לנשום דרך הדוגנית ותאלץ לפתוח את המקור בכדי לנשום, בפעולה הנראית כמו התנשמות.

בדרך כלל *Chlamydomphila psittaci* מוגבל לדרכי הנשימה העליונות. אבל, לאורגניזם יש את היכולת, בפרט בציפור מותשת או שאינה מטופלת כראוי, לגרום למחלות פנימיות. הטחול, הכבד, המעי, הריאות, שקי האוויר ואברי המין כולם יכולים להיפגע. ציפורים אלה נעשות שקטות, מאבדות משקל, מפתחות שלשול ירוק ועשויות להיות להן בעיות נשימה. לאחר שהמחלה התבססה, ציפורים רבות ימותו אם הטיפול במחלה יזנח. ציפורים בוגרות אשר נפגעו באברי המין עשויות לסבול ממגוון בעיות בריבוי.

האם זו באמת כלמידיה?

לעיתים קרובות הסימנים שהציפור מפגינה מסגירים את הבעיה. למרות זאת, קיים מגוון רחב של בדיקות ושיטות אבחון המאפשרות אבחון ודאי. לכל שיטה יש את היתרונות, החסרונות והעלויות שלה. הוותרנו שלך יכול ליעץ לגבי הדרך המתאימה ביותר עבורך. בציפורים, חיות, קיימת בדיקה המאפשרת זיהוי האורגניזם בצואה, בהפרשות מהעיניים והדוגנית, או בדגימת רקמה. בדיקה אחרת מאפשרת זיהוי הדבקה נוכחית או בעבר בתוך דגימת דם. ציפורים מתות מציגות בדרך כלל סימנים הנראים בזמן נתיחה שלאחר המוות האופייניים למחלה (למשל טחול או כבד מוגדלים, דלקת בשקי האוויר). במידת הצורך, ניתן לקחת דגימת רקמה במהלך הנתיחה ולבדוק תחת מיקרוסקופ, שם קיימות צביעות המאפשרות לראות את האורגניזם עצמו בתוך תאי הציפור.

האם היה לך פעם קוקטייל, תוכן או סוג אחר של תוכי עם עיניים אדומות מלוכסנות ודוגנית מלוכלכת? אם כן, הסיבה הכמעט ודאית היא *Chlamydomphila psittaci*.

טבע המחלה

Chlamydomphila psittaci הם האורגניזמים הגורמים למחלה הידועה כפסיטקוזיס, דררת, קדחת הציפורים, קדחת התוכים או כלמידיה. הזיהום יכול לגרום מגוון בעיות וסימפטומים, אך בדרך כלל מערכת הנשימה היא זו שמושפעת. הזיהום בכלמידיה הוא נפוץ למדי. *Chlamydomphila psittaci* הם אורגניזמים חד תאיים הנישאים בתוך המערכות של רוב התוכים והיונים רוב הזמן. ציפורים אחרות, ובכללן תרנגולות, יכולות להידבק גם כן.

ברבים מבתי הגידול שוכן זן אחד או יותר של כלמידיה. רוב הציפורים נדבקות באופן פאסיבי על ידי הוריהן, אך, במקום לחלות, פשוט מפעילות את המערכת החיסונית ומפתחות עמידות טבעית לאורגניזם. חשיפה מתמשכת ברמה-נמוכה מוקדם בחיים נוטה לתגבר ולחזק את המערכת החיסונית המתפתחת של הציפור. רוב התוכים והיונים מפתחים חיסוניות טבעית מספיקה עד גיל 6 חודשים, ורוב הציפורים האחרות מפתחות אותה עד גיל 12 חודשים. מסיבה זו, נדיר למצוא את המחלה בציפורים בנות שנה ויותר. מצבי דחק כתוצאה מצורת גידול לקויה או תנאי סביבה גרועים מעמידים את החיסוניות הטבעית של הציפור במבחן.

המחלה מתפרצת בשתי דרכים:

1. כאשר הציפורים נתונות למצבי דחק, והחיסוניות הטבעית אותה פיתחו אינה מספיקה להגן עליהן.
 2. המחלה תתפרץ בדרך כל אצל ציפורים צעירות, אשר טרם הספיקו לפתח חיסוניות כמו של ציפור בוגרת. כתוצאה מכך, עוצמת דחק קטנה יותר מספיקה להתחיל את ההתפרצות. צפיפות יתר, הגיינה לקויה, וסביבת גידול בעייתית הינן סיבות נפוצות ליצירת מצבי דחק.
- כאשר הציפורים נחשפות לזן חדש ומזיק של כלמידיה, אשר אין להן חיסוניות כלפיו.

ציפורים מפתחות לזני הכלמידיה הנפוצים בבית הגידול שלהן. ציפורים חדשות עשויות להביא זני כלמידיה חדשים, אשר עשויים להתחיל התפרצות. בדומה, ציפור חדשה עשויה לחלות כתוצאה מחשיפה לזני הכלמידיה הקיימים בבית הגידול, אשר לא נתקלה בהם בעבר. ציפורים אשר היו בחנות חיות או בשווקים נמצאות בסיכון גבוה במיוחד. לעיתים קרובות הן ציפורים צעירות אשר מערכת החיסון שלהן טרם הבשילה. מצבי הדחק המרובים האופייניים לשהייה בחנות החיות, מלבד ההעברה והשינוי במגורים, יש בדרך כלל יותר רעש, יותר התערבות וצפיפות גבוהה יותר. באותו זמן, ציפורים מבתי גידול שונים נמצאות במגע קרוב, המגדיל את הסיכון לחשיפה למחלה.

יצד לטפל בהתפרצות

אם מספר משמעותי של ציפורים חולה, או יש עדויות להתפשטות המחלה כל שציפורים נוספות מגלות סימני מחלה מדי מספר ימים, אז מומלץ לטפל בלהקה כולה. לעיתים קרובות העובדה כי ציפורים ממשיכות לחלות אינה עדות להתפשטות האורגניזם, אלא תוצאה שכל הציפורים נתונות לאותם לחצים "ונשברות" אחת לאחר השנייה. זו הסיבה שחשוב כל כך לבדוק את צורת הגידול והתנאים כאשר המחלה מתפרצת. כל ליקוי צריך להיות מזהה ומטופל. אם מזניחים היבט זה, גם הטיפול התרופתי הטוב ביותר ישיג תוצאות דלות, והמחלה תחזור ותתפרץ ברגע שלא תינתן התרופה. בדרך כלל, כאשר מטפלים בלהקה, נותנים סבב אחד של טיפול, בדרך כלל 7-14 יום, למרות שלפעמים נותנים טיפול בפולסים, לדוגמה שלושה ימים מדי שבועיים שלושה. זה מאפשר בדרך כלל להשאיר את הכלמידיה תחת בקרה, תוך שמירת חשיפת הציפורים לאורגניזם. עם טיפול טוב לאורך זמן, זה מאפשר לחסיונות הטבעית של הציפורים להתפתח חזרה. לעיתים קרובות, לאחר מספר מחזורי טיפול, לא נידרש טיפול נוסף, וניתן לחדול מהטיפול התרופתי והציפורים נשארות בריאות.

סימנים בבני אדם

באנשים, סימני המחלה אינם ספציפיים. הסימנים הנפוצים ביותר הנם צמרמורות, שיעולים, חום, כאבי ראש, כאב שרירים ועייפות. לפעמים מתפתחת דלקת ריאות. אין להקל ראש במחלה זו. יש לדווח לרופא המטפל על חשיפה אפשרית כדי שיינתן הטיפול המתאים.

הטיפול הוא אנטיביוטי.

הטיפול הנבחר לכלמידיה היא אנטיביוטיקה בשם doxycycline. היא זמינה כזריקה, משחה לפה, כדורים או אבקה מסיסה במים. בתיאוריה, אם מטפלים בציפורים ברציפות במשך 30 עד 45 ימים, ניתן לנקות את הציפור מהכלמידיה לחלוטין. עקב צורת השתייה הבלתי סדירה של רבות מהציפורים, אם המטרה היא ניקוי מוחלט של הציפור, צורת הטיפול האפשרית היחידה היא מתן מנה אישית לכל ציפור מדי יום דרך הפה (בכדור, משחה או בעזרת האכלה ישירות לזפק) או בזריקה. רוב הזריקות מחזיקות יומיים עד שלושה, ומחייבות שניים שלושה ביקורים בשבוע אצל הווטרנר במשך שישה שבועות. למרות שנדמה כי הדרך הנכונה היא לנקות את המחלה לחלוטין ממערכות הציפור, זה לא תמיד המקרה. אם מנקים את האורגניזם, משמעות הדבר כי לציפור לא תהיה יותר חשיפה מתמשכת והחיסונית הטבעית תדעך במהירות. אם הציפור תיחשף לאורגניזם שוב (מה שסביר מאוד אם היא תבוא במגע עם ציפורים אחרות), היא תהיה פגיעה מאוד.

מכיוון שכלמידיה מופיעה לעיתים קרובות כדלקת עיניים, כאשר הציפור מפגינה עיניים אדומות מלוכסנות עם הפרשה, ישנם מגדלים המנסים לטפל בעזרת טיפות עיניים אנטיביוטיות. מכיוון שהמחלה היא מערכתית, טיפול בעין בלבד הוא בעל ערך מוגבל, ותגובה טובה הרבה יותר תתקבל מאנטיביוטיקה הנלקחת דרך הפה. שטיפת העין במים חמים ותמיסת מלח (סליין) תשטוף את האורגניזם והרעלנים של, כמו גם את הפרשות. זה לא רק יקל על הציפור אלא גם יזרז את תהליך ההחלמה.

ל-*Chlamydomphila psittaci* יכולת להדביק בני אדם. למרבה המזל, רוב האנשים עמידים כלפיו באופן טבעי. אולם, אנשים בעלי בריאות רעועה הם גם המועמדים הטובים ביותר להידבק. עם כל החשיבות של ציפורים, בני אדם חשובים יותר. לכן, אם אדם הנתון בסיכון קשור לטיפול בציפורים, ההחלטה המתקבלת לעיתים קרובות היא לטפל במחלה עד להיעלמותה, או לסלק את הציפור.

מחקר שנערך לאחרונה בארה"ב עקב במשך 12 חודשים אחר בריאותם של 18 מיליון מגדלי ציפורים. במהלך זמן זה, 78 אנשים חלו במחלה. זה מייצג חולה אחד לכל 231,000. יחס זה נמוך מאוד, ולכן למרות שיש סיכון, יש לשמור אותו בפרספקטיבה הנכונה.

לעיתים קרובות מטפלים בציפורים עד שהן נראות בריאות, ואז מפסיקים את הטיפול. משך הטיפול תלוי בעוצמת המחלה הראשונית ובמידת ההגבה לטיפול, אבל משכי טיפול של 7 עד 14 יום הם נפוצים.

כאשר ציפור מחמד חולה, ברור שמטפלים רק בה. אבל מה יש לעשות אם המחלה מתפרצת בכלוב עם מספר ציפורים? באופן בסיס התשובה תלויה במספר הציפורים חלו, למרות שפרמטרים כגון האם הציפורים מתרבות ישפיעו גם הם על ההחלטה. אם רק מספר קטן של ציפורים מושפעות באופן קליני, אז הן מופרדות ומטופלות, בדרך כלל עד שהן נראות בריאות קלינית.

בינתיים, חשוב ביותר לספק טיפול שוטף טוב, לנסות ולזהות ולתקן כל גורם לדחק, ולעקוב בקפדנות אחר כל שאר הציפורים. *Chlamydomphila psittaci* יכול לשרוד בצואה כשבעה ימים, לכן ניקוי יסודי של סביבת הגידול יקטין את החשיפה. תמיד טוב שווטרנר יבדוק לא רק את הציפורים החולות, אלא גם את שאר הציפורים. באופן זה ניתן לזהות כל מחלה נוספת הקיימת במקביל, ובפרט טפילים. וטרנר יכול גם לבקר את תזונת הציפור והטיפול בה.